

SISTEMUL INFRACTIUNILOR ECONOMICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Noțiuni generale privind infracțiunile economice

*Isabela Monalisa SAMSON**Universitatea de Stat din Moldova*

„Este o axiomă faptul că activitatea criminală din domeniul afacerilor economico-financiare nu se desfășoară și nici nu se finalizează la vedere. Peste tot în lume se produce o sumă impresionantă de acte ilegale, de combinații infracționale în zona subterană a societății, zonă în care serviciile de informații și autoritățile de aplicare a legii pătrund cu mare dificultate pentru a sesiza și a cerceta cu adevărat ce se întâmplă” [5, p.7].

Articolul 126 din Constituție, caracterizând economia Republicii Moldova ca o economie de piață, are în vedere economia națională. În același context reglementar este statuat că statul trebuie să asigure, printre altele: libertatea comerțului și activității de întreprinzător; protecția concurenței loiale; crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție; protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară etc.[4]. Așadar, conceptul de economie națională a Republicii Moldova este o categorie economică fundamentală, care desemnează ansamblul de resurse naturale și umane, de activități productive, de schimb și servicii, constituite ca ramuri sau domenii de activitate economică pe teritoriul Republicii Moldova, ca rezultat al dezvoltării forțelor de producție și al diviziunii sociale a muncii, în cadrul frontierelor țării.

Cuvinte-cheie: economie națională, societăți comerciale, infracțiuni economice, bani, titluri de valoare, carduri, carnet de plată, strategii financiare, grupuri criminale, prejudicii.

SYSTEM ECONOMIC CRIMES IN MOLDOVA General terms of economic crime

"It is an axiom that work Criminal economic and financial affairs not take place nor ends in view. Across the world produces an impressive amount of illegal acts, the combinations criminal underground in the company area the intelligence and enforcement authorities Law penetrate with great difficulty to apprehend and investigate really what is happening" [5, p.7].

Article 126 of the Constitution, characterizing the Moldovan economy as a market economy, the national economy envisages the same regulatory context, it is stipulated that the State must ensure, among other things: freedom of trade and business activity; protection of fair competition; creating a framework for developing all factors of production; protection of national interests in economic, financial and currency etc. Therefore, the concept of national economy of Moldova is a fundamental economic category, which means all the natural and human resources, productive activities, trade and services, established as branches or areas of economic activity in the territory of the Republic of Moldova, as result of the development of the productive forces and the social division of labor within the country's borders.

Keywords: national economy, businesses, economic crimes, money, securities, credit cards, payment cards, financial strategies, criminal groups injury.

Economia națională a Republicii Moldova este influențată, în principal, de modul de funcționare a diferitelor ramuri care o compun. Până la începutul anilor '90 ai secolului trecut, economia națională a țării se caracteriza prin sistemul centralizat-birocratic de conducere a activității economice, prin proprietatea colectivă, ruptă de cei care produceau – factori negativi care au determinat rămânerea în urmă a dezvoltării economiei naționale. Tocmai de aceea, odată cu democratizarea societății, s-a impus, ca o necesitate imediată, efectuarea schimbărilor de structură în economia națională. A fost desființată proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, întreprinderile de stat fiind reorganizate ca societăți comerciale, funcționând după principiile economiei de piață. Totodată, s-a dat curs liber inițiativei private în economie, ceea ce a determinat apariția unui sector privat cu pondere din ce în ce mai mare în realizarea produsului intern brut în economia moldovenească, aceasta devenind astfel o economie de piață. Concluzia ce se impune este că economia națională a Republicii Moldova este o realitate obiectivă, aflată în plin proces de transformare, și ea se înscrie printre valorile fundamentale ale societății, care trebuie să se bucure de ocrotire juridico-penală.

O daună considerabilă dezvoltării Republicii Moldova pot cauza infracțiunile economice, care atentează la diferite sfere de activitate a statului și a agenților săi economici. În rezultatul săvârșirii infracțiunilor economice nu se realizează în deplinătate bugetul țării, o mare parte din agenții economici se eschivează de la plata impozitelor, încalcă normele de achitare a creditelor și de folosire a mijloacelor bancare, practică activitatea ilegală

de întreprinzător, se ocupă cu contrabanda, cu fabricarea și punerea în circulație a banilor falși și a titlurilor de valoare false, produc și comercializează mărfuri de proastă calitate sau necorespunzătoare standardelor, înșeală clienții, spală banii murdari etc. Toate aceste fapte cauzează populației și țării daune considerabile. De aceea, lupta cu infracțiunile economice are o importanță deosebit de mare. Anume acest moment a fost luat în considerare de legiuitor când a inclus în Codul penal un Capitol special: „Infracțiuni economice” [3].

Infracțiunile economice aduc atingere relațiilor sociale din sfera producției materiale, care trebuie să asigure respectarea intereselor persoanei, ale societății și statului. Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sunt factori de bază ai economiei.

Totodată, conform art.58 din Constituția Republicii Moldova, cetățenii au obligația să contribuie prin impozite și prin taxe la cheltuielile publice, stabilite de lege. Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale. Aceste principii au fost implementate în Codul civil, în Codul contravențional, în Codul fiscal și în Codul penal, care stabilesc modul de abordare a faptelor ilicite în sfera activității economice.

Gravitatea prejudiciabilă sporită a infracțiunilor economice constă în faptul că în urma lor cetățenii pierd o cantitate enormă de bunuri materiale necesare satisfacerii necesităților materiale și spirituale, dezvoltării economiei naționale.

Gradul de prejudiciu al acestor acțiuni criminale este determinat și de faptul că vinovații obțin astfel posibilități de a duce un mod parazitar de viață pe contul societății.

Obiectul general al infracțiunilor economice îl constituie relațiile sociale ale căror existență și normala desfășurare sunt condiționate de ocrotirea ordinii de drept a Republicii Moldova privind activitatea agenților economici.

Obiectul generic de grup îl constituie relațiile sociale care determină ordinea de reglementare a activității economice ce asigură respectarea intereselor materiale ale persoanei, ale societății și statului.

1. Relațiile sociale care determină ordinea de reglementare a activității economice se bazează pe următoarele principii de desfășurare a activității economice: libertatea activității economice; exercitarea activității economice în temeiuri legale; concurența loială a subiecților activității economice; buna-credință a subiecților activității economice; interzicerea formelor vădit infracționale ale conduitei subiecților activității economice.

Obiectul nemijlocit de bază îl constituie relațiile sociale concrete din diferite domenii ale economiei naționale, de exemplu, din domeniul finanțelor, construcțiilor, comerțului, bancar etc.

Unele infracțiuni pot avea *obiect nemijlocit suplimentar* – proprietatea, sănătatea, onoarea și demnitatea persoanei. Ca semn obligatoriu al unui șir de infracțiuni economice, ca obiect material pot fi: banii sau titlurile de valoare false (ori materialele din care se fabrică acestea), sau banii ori titlurile de valoare autentice (în cazul infracțiunii prevăzute la art.236 CP RM) [3]; cardurile sau alte carnete de plată false (ori materialele din care sunt confecționate acestea), sau banii ori titlurile de valoare autentice (în cazul infracțiunii prevăzute la art.237 CP RM); documentația de credit (în cazul faptei penale prevăzute la art.238 CP RM); banii care formează creditul (în cazul faptei infracționale prevăzute la art.239 CP RM); mijloacele din împrumuturile garantate de stat (în cazul faptei infracționale prevăzute la art.240 CP RM) etc.

Latura obiectivă a infracțiunilor economice se poate realiza atât prin acțiuni, cât și prin inacțiuni (de exemplu, transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor supuse accizelor, fără marcarea lor cu timbre de control sau cu timbre de acciz; evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor; contrabanda; insolvabilitatea intenționată; încălcarea regulilor de exploatare, reparații și modificare a locuințelor dintr-un bloc de locuit etc.).

Numai infracțiunea prevăzută la art.249 CP RM se comite prin inacțiune. Majoritatea dispozițiilor ce vizează aceste infracțiuni sunt de blanchetă, care ne trimit la alte acte normative, de care trebuie ținut cont la calificarea infracțiunilor economice, fiind obligați să facem trimitere la punctul, alineatul, articolul acestora.

Unele infracțiuni sunt formulate ca componente formale de infracțiuni (de exemplu, infracțiunile prevăzute la art.236, 237, 238, 243, 246, 247, 248, 256 CP RM), care se consideră consumate odată cu comiterea acțiunilor sau inacțiunilor indicate de legea penală. O altă parte a componentelor infracțiunilor din Capitolul X al Părții Speciale a Codului penal au o factură materială (de exemplu, faptele penale prevăzute la art.239, 240, 241, 242, 244, 245, 249, 250, 252, 253, 255 CP RM) [3].

În unele cazuri, componența de infracțiune presupune existența semnelor atât ale unei infracțiuni materiale, cât și formale (de exemplu, faptele infracționale prevăzute la art.251, 254 CP RM). Drept semn obligatoriu

al unor infracțiuni economice poate servi metoda săvârșirii infracțiunii (de exemplu, contrabanda – art.248 CP RM, înșelarea clienților – art.255 CP RM etc.). În cazul componenței infracțiunii prevăzute la art.258 CP RM există semne atât ale unei infracțiuni formal-materiale, cât și ale unei infracțiuni materiale; în cazul componenței infracțiunii de la art.257 CP RM se atestă structura infracțiunii formale, formal-materiale sau materiale, în funcție de varianta de realizare.

Latura subiectivă a infracțiunilor economice este caracterizată prin vinovăție intenționată. Unele infracțiuni economice pot avea două forme de vinovăție, de exemplu, comercializarea mărfurilor de proastă calitate sau necorespunzătoare standardelor (art.254 CP RM). Aceasta nu exclude manifestarea, de către făptuitor, a imprudenței în raport cu agravantele (de exemplu, în cazul faptelor penale de la lit.b) alin.(2) și de la lit.b) alin.(3) art.254 CP RM etc.). În unele cazuri, legea impune stabilirea scopului special al infracțiunii: scopul obținerii unui credit sau al majorării proporției acestuia, sau al obținerii unui credit în condiții avantajoase (în situația faptei penale prevăzute la art.238 CP RM); scopul de a acoperi genurile activității de întreprinzător ilicite (în ipoteza infracțiunii de la art.242 CP RM) etc.

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani sau o persoană cu statut special (persoană cu funcție de răspundere, funcționar al unei organizații de deservire a populației etc.), iar infracțiunile prevăzute la art.236-246, 248-251 și 257 CP RM pot fi săvârșite de persoane juridice. Persoana fizică, care comite infracțiuni economice, trebuie să aibă calitățile unui subiect special: funcționar ori alt salariat în exercițiul funcției (lit.b) alin.(2) art.237 CP RM); funcționarul instituției financiare care decide asupra acordării creditului (art.239 CP RM); persoana cu funcție de răspundere sau persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală (lit.c) alin.(2) art.243 CP RM) etc.

Rezumând semnele obiective și subiective descrise, putem defini noțiunea de infracțiuni economice după cum urmează:

Infracțiuni economice se consideră acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile, comise intenționat, care periclitizează sau produc daune prejudiciabile ordinii de efectuare a activităților economice în producția, repartiția, schimbul și consumul bunurilor și serviciilor materiale [1, p.302].

În funcție de obiectele nemijlocite de atentare, infracțiunile economice pot fi sistematizate convențional în următoarele grupe:

1. Infracțiuni economice cu caracter general: practicarea ilegală a activității de întreprinzător (art.241 CP RM); pseudoactivitatea de întreprinzător (art.242 CP RM) [3].

2. Infracțiuni economice în domeniul finanțelor: fabricarea sau punerea în circulație a banilor falși sau a titlurilor de valoare false (art.236 CP RM); fabricarea sau punerea în circulație a cardurilor sau altor carnete de plată false (art.237 CP RM); dobândirea creditului prin înșelăciune (art.238 CP RM); încălcarea regulilor de creditare (art.239 CP RM); utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau externe garantate de stat (art.240 CP RM); spălarea banilor (art.243 CP RM); evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor (art.244 CP RM); abuzurile la emiterea titlurilor de valoare (art.245 CP RM); contrabanda (art.248 CP RM); eschivarea de la achitarea plăților vamale (art.249 CP RM); însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tănuirea bunurilor gajate, sechestrate sau confiscate (art.251 CP RM); insolvabilitatea intenționată (art.252 CP RM); insolvabilitatea fictivă (art.253 CP RM).

3. Infracțiuni economice în domeniul comerțului: limitarea concurenței libere (art.246 CP RM); constrângerea de a încheia o tranzacție sau de a refuza încheierea ei (art.247 CP RM); transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor supuse accizelor, fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz (art.250 CP RM); comercializarea mărfurilor de proastă calitate sau necorespunzătoare standardelor (art.254 CP RM); înșelarea clienților (art.255 CP RM); primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației (art.256 CP RM).

4. Infracțiuni economice în domeniul construcției: executarea necalitativă a construcțiilor (art. 257 CP RM); încălcarea regulilor de exploatare, reparații și modificare a locuințelor dintr-un bloc de locuit (art.258 CP RM).

Aspecte criminologice privind infracțiunile economice

Infracțiunile economice ca activitate esențială a grupărilor criminalității organizate, precum și a unor persoane, reprezintă semnul cel mai revelator al puterii acestora, în același rând o etapă obligatorie prin care se face posibilă trecerea în economia legală a fondurilor rezultate din infracțiuni.

Infracțiunile economice sunt un element fundamental al strategiei financiare globale a grupărilor criminale care vizează asigurarea celor mai bune plasamente și justificări ale produsului financiar rezultat din afaceri murdare. Acest lucru confirmă interpenetrația puternică a economiei criminale și a economiei legale.

În literatura europeană de specialitate se susține că piețele ilegale se distrug, pe de o parte, de piețele legale și, pe de altă parte, de piețele paralele. Diferența dintre piețele ilegale și piețele paralele ține de natura bunurilor care circulă: - piețe ilegale sunt acelea în care se schimbă bunuri ilicite, a căror producție și consum sunt interzise (droguri, armament, explozibil, materiale radioactive); - piețele paralele sunt acelea în care bunurile licite se schimbă sau circulă ilegal (contrabanda cu țigarete, cu alcool, cafea și orice altă categorie de bunuri). Metodele ilegale care sunt utilizate au drept scop eliminarea dispozițiilor juridice, fiscale, economice și chiar politice (embargo) [1, p.303].

Rețeaua criminală, potrivit lui J.C. Bresson, nu exclude contactul dintre un actor ilegal și un alt actor legal (politician, funcționar, întreprinzător) sau ilegal (alt grup criminal). Rețeaua se caracterizează prin îmbinarea activităților și intereselor actorilor, bazate pe solidaritate și ajutor necondiționat și dublate de un sistem de drepturi și obligații care se impun individului [6, p.265].

Instabilitatea legislativă, mai ales a legislației fiscale, modul incoerent de aplicare a acesteia, precum și politica fiscală excesivă, ca cea mai rapidă și „eficientă” modalitate de procurare a resurselor financiare publice, reprezintă factorii principali care determină desprinderea unei părți din economia oficială și alipirea acesteia la „economia subterană”, contribuind, prin venituri care nu pot fi folosite în procesul economic licit, la „dezvoltarea” și creșterea produsului intern brut al acestei „economii subterane”.

Existența acestui sistem legislativ fiscal deficitar și instabil, care, pe lângă faptul că este incomplet, suferă numeroase modificări și completări, atât de fond, cât și de formă, prezintă mari lacune, imprecizii și ambiguități, contribuie la amplificarea fenomenului evaziunii fiscale prin exploatarea cu maximă abilitate de către contribuabili a acestor deficiențe pentru evitarea plății impozitelor și taxelor, având un impact negativ asupra capacității statului de a se finanța. Lipsa unui sistem legislativ fiscal cu reglementări clare, precise și unitare, care să prevină, descopere și să combată fenomenul evazionist, va genera un impact păgubitor resimțit atât de stat, cât și de contribuabilul neevazionist, care va suporta în continuare o fiscalitate din ce în ce mai excesivă datorată nevoii statului de a acumula fondurile financiare necesare oricărui stat democratic pentru îndeplinirea funcțiilor esențiale [1, p.303].

Mediul economic afectat de o puternică recesiune determină o preocupare permanentă atât a statului, cât și a agentului economic de a „supraviețui”. Astfel, necolectarea și nevărsarea la termenul stabilit de prevederile legislative în vigoare a sumelor cuvenite bugetului general consolidat au un efect negativ asupra execuției bugetare, prin diminuarea veniturilor, dar, mai ales, prin creșterea deficitului bugetar, iar atunci când politica fiscală excesivă, ca modalitate rapidă și „eficientă” de procurare a resurselor financiare, nu atrage resursele necesare, Guvernul se vede nevoit a se „finanța” prin emisiunea de titluri de stat sau prin contractarea de credite externe, „finanțări” care sunt purtătoare de dobânzi, suportate la scadență de către contribuabilii neevazionisti. Tehnologiile noi care permit dezvoltarea tehnicilor financiare, cum sunt produsele derivate, au transformat în mod radical sfera financiară cel puțin în trei direcții: ele au spart spațiul și timpul; ele permit creșterea rentabilității capitalurilor și deplasarea banilor fără nicio legătură cu realitatea schimburilor; ele dau putere mașinilor să gândească și să contureze acțiunile oamenilor. Toate aceste elemente creează o gaură între realitate, concret și omul de finanțe [2, p.45].

O pondere crescută a fenomenului de evaziune fiscală are un impact direct atât asupra veniturilor realizate față de veniturile estimate, datorită sustragerii, necolectării sau nevărsării la termenul stabilit de prevederile legislative în vigoare a sumelor ce i se cuvin bugetului general consolidat, cât și întregii societăți prin apariția de profunde sentimente de inechitate socială și economică, deoarece prin fapte de evaziune fiscală unele persoane acumulează averi fabuloase prin mijloace necinstite, având ca rezultat inevitabil diferențe foarte mari între nivelul de trai al diferitelor categorii sociale, creând astfel o stare de disconfort social.

Bibliografie:

1. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea Specială: pentru învățământ universitar*. Chișinău, 2004.
2. CARTER, S., CARASCIUC, L., CORDINEANU, L. *Economia tenebră a Republicii Moldova: aspectele calitative și cantitative*. Chișinău, 1996.
3. Codul Penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlament la 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. În vigoare din 12.06.2003.
4. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1.
5. VOICU, C. *Criminalitatea afacerilor*. București: Editura Inspectoratului General al Poliției, 1997.
6. VOICU, C. *Spălarea banilor murdari*. București: SYLVI, 1999.

Prezentat la 08.07.2015